

Bővebb életrajz III.

Bővebb életrajz

Baka István

A KORINTHOSZI MENYASSZONY

szomorújáték

1987. Murnau 1922-ben készült *Nosferatu* című filmjének, Goethe *A korinthusi menyasszony* című balladájának és a nyolcvanas évek elején mohón habzsolt vámpírtörténeteknek ihletésére egy kisregény (*A kisfiú és a vámpírok*) után ezúttal egy szomorújáték született: [**A KORINTHOSZI MENYASSZONY**](#). A Galaktika 1983-ban megjelentetett 51. száma fontos ötletadónak bizonyult. Ebben szerepel Goethe balladája is.

(A képen a Merő Béla rendezte zalaegerszegi előadás plakátja látható, amely Pataki Ferenc festőművész erre az alkalomra készült festményét ábrázolja)

1988-ban jelent meg [**A KISFIÚ ÉS A VÁMPÍROK**](#) című kötet.

„Először A kisfiú és a vámpírok című kisregényt írtam meg 84-85-ben. – emlékezett vissza 1992-ben. – Ennek az volt az előzménye, hogy láttam egy klasszikus vámpír némafilmet, s ekkor döbbenem rá, hogy a vámpír a mi kelet-európai valóságunknak egy metaforája: ahogy a vámpír áldozatai is vámpírokká válnak. Egy igaznak látszó, de hazug valóság, a megavasodott eszme az embereket egymás vérszopóivá tette.

Így lett a kisregény a kommunista rendszer összeomlásának allegóriája. Ennek egy betétnovellája A korinthusi menyasszony, amelynél abból a frázisból indultam ki, hogy a szerelem legyőzi a halált, de szerintem nem a szerelem, hanem a testi szerelem győzi le a halált – ez egy ilyen XX. századi változat.” (Podmaniczky Szilárd)¹

A Kincskereső akkori főszerkesztőjével, Grezsa Ferencsel és főszerkesztő-helyettesével, Simai Mihállyal közös levélben fordult a Csongrád megyei pártértekezlethez a *Tiszatáj* Vörös László – Annus József – Olasz Sándor alkotta régi szerkesztőgárdájának rehabilitálása érdekében.

Az Írószövetség Forintos Díjjal (2022 óta Hieronymus-díj) tüntette ki Jozsif Brodskij verseinek fordításáért [**Joszif Brodskij: Post aetatem nostram**](#), Európa, 1988.

1997-ben megjelent egy másik Brodskij-kötet is, melyet teljes egészében Baka István fordított: [**Új élet**](#), Jelenkor Kiadó, Pécs, 1997.

1988 áprilisiában költőtársai, Ágh István, Bella István, Tóth Bálint és Veress Miklós társaságában a Grúz Írószövetség vendégeként Grúziába utazott.

(A képen a küldöttség Moszkvában a Rosztov-palota, a Szovjet Írószövetség Székháza előtt látható.

Balról: Baka István, Tóth Bálint, Bella István és Ágh István)

Baka István munkásságát **1989**-ben József Attila-díjjal és Déry-jutalommal ismerték el.

A nyolcvanas évek végén megismerkedett a prózaíró **Darvasi Lászlóval**. Barátságukat „Bakó András” és „Szív Ernő” beszélgetései örökítik meg mindkét szerző publicisztikájában.

1990. Először jelent meg válogatott kötete, az új verseket is tartalmazó [ÉGTÁJAK CÉLKERESZTJÉN](#).

Lefordította [VENYEGYIKT JEROFEJEV: WALPURGIS ÉJ AVAGY A KORMÁNYZÓ LÉPTEI](#) című drámáját².

1991. Második nyugati útjára, a svájci Bibó István-konferenciára utazott. Május 4. és 11. között Maglasióban, a Luganoi tó partján vett részt az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem által szervezett „Bibó István és a magyar politikai kultúra” című konferencián, ahol barátságot kötött Iványi Gábor lelkésszel³

(A képen balról: Baka István, Kányádi Sándor és Domokos Mátyás Svájcban.)

A Pannon Kiadó kiadta az egybegyűjtött prózai műveit tartalmazó **BEAVATÁSOK** című kötetét.

A Délmagyarország szerkesztőségével megállapodott abban, hogy rendszeresen esszéket, tárcákat ír a lap számára. A feladat nagyon kedvére való volt, lázas sietséggel fogott munkához. Tárcái magukon viselték a lírikus keze nyomát: versszerű szigorral megkomponáltak.

Megszólaltatta Bakó Andrást, öreg „prózai” alteregóját, aki immár kifürkészte a végső titkokat és eljutott a letisztult mondatokig. Esendő, örökösen csetlő-botló, de mindent tudó figura, aki bölcsen és ugyanakkor gyermeketegen kifecsegetheti Baka István áttételek nélkül megfogalmazott gondolatait.

Később az orosz irodalom mártírjait és kedves kortárs pályatársait bemutató írásaiból valamint az utolsó két kötet verseiből **Balog József** szerkesztő rádiós sorozatot készített, megőrizve ezzel a költő hangját s megkönnyítve a felolvasott művek értelmezését az olvasók számára.

Megkapta a Soros Alapítvány költők megbecsülésére alapított Weöres Sándor-díját. A kuratórium tagjai Mészöly Miklós, Lator László és Domokos Mátyás voltak.

1992. Újabb verseskötet, a [**FARKASOK ÓRÁJA**](#) látott napvilágot a Tolna Megyei Könyvtár és Szekszárd MJV. Önkormányzata kiadásában. A kötet keletkezési körülményeiről Baka István egy februári interjúban részletesen beszámolt:

„Ezek a versek a 90-ben megjelent válogatott és új verseim után íródtak, viszonylag rövid időn belül. Voltak éveim, amikor csak 2-3 verset írtam. Aztán a változások hatására – amikor ezek a változások még nem is tűntek egyértelműen pozitívnak – hirtelen meglódult a „verstermelésem”. 88-ban még úgy gondoltam, hogy az irodalom végre kivonulhat a politikából és ezt a szerepet átveszi a publicisztika. Nem nekünk kell az eltitkolt fájdalmakat allegorikus formában közvetíteni. Legalábbis én mindig azt írtam le, amit létélményként éltem meg. Akkor úgy éreztem, hogy végre ezoterikus verseket írhatok. Az ókori mitológia felé fordultam a műveimmel. Aztán jött a 90-es év, a marosvásárhelyi pogrom, az itthoni változások. [...] Ennek hatására keletkeztek a Yorick monológjai⁴. Kitaláltam, hogy a hamleti tragédia túlélője – Fortinbrason kívül – [Yorick](#), akinek koponyáját az eredetiben Hamlet a kezében tartja. Ő átéli a változást, Fortinbras uralmát, megöregszik és megírja emlékeit [Hamletről](#), [Opheliáról](#), [Fortinbrasról](#). Ezek allegorikus, de mégis politikus és aktuális versek. Valósággal kirobbantak belőlem. A [Farkasok órája](#) a félelemről szól. Azóta be is igazolódott egyik-másik: „A mát a holnap felváltja csak, nem felkoncolja”. A kísértő félelmekről szóltam és a reményt próbáltam tartani.” (Németh Judit /2)⁵

Első alkalommal adták át a Tiszatáj-díjat. A folyóirat első díjazottai Sütő András, Baka István és Grezsa Ferenc irodalomtörténész (posztumusz) voltak.

1993. Bemutatták Baka István **A KORINTHOSZI MENYASSZONY** című szomorújátékát a Szegedi Nemzeti Színházban. A stúdió előadást Sándor János rendezte.

Rákbetegsége miatt június 1-jén megoperálták, majd hathetes sugárkezelést

kapott Budapesten.

Az *Alisca Borrend* tiszteletbeli borrendi taggá választotta Szekszárdon.

Szeptembertől nagy sikerű műfordítás szemináriumot indított a szegedi egyetemen. Tanítványai és korábbi Kincskereső-táborbeli felfedezettjei közül sokan ma már jelentős irodalomtörténészek. Bombitz Attila egyetemi docens, Baka István köteteinek szerkesztője, Nagy Gábor költő, Gózon Ákos tudományos és kulturális újságíró, főszerkesztő, Fabulya Andrea pedig Szeged közismert, irodalommal és versmondással foglalkozó alakja.

Másodszor részesült Déry-jutalomban. A másik díjazott ebben az évben Darvasi László volt.

1994 májusában következett a második nagy műtét.

Baka István betegsége miatt nyugdíjas lett. Ettől fogva gyakorlatilag szobafogságra volt ítélve. Szerkesztőségi szobájának forgalma lassan áttevődött a Molnár utcai panel kicsiny szobájába.

Megjelent az első igazán komoly kritikai és olvasói visszhangot kiváltó Baka-kötet, a **[SZTYEPAN PEHOTNIJ TESTAMENTUMA](#)**, amely decemberben elnyerte az Artisjus Év Könyve díját.

Augusztusban Pro Urbe kitüntetéssel tisztelte meg szülővárosa, Szekszárd.

A Magyar Rádió Szegedi Stúdiója bemutatta **A KORINTHOSZI MENYASSZONY** c. hangjátékot Lang János és Marik István rendezésében.

1995-ben a rendezőpáros elkészítette a [VASÁRNAP DÉLUTÁN](#) c. novellából készült **ISTEN A VÁROSBAN** című hangjátékot. A Magyar Rádió drámapályázatát elnyerve, a rádiójáték indult a Prix Italia 1996-os fesztiválon, ahol díjat nyert. A címszerepet Baka István, fiatal alteregóját Balog Tamás játszotta.

Megjelent a [NOVEMBER ANGYALÁHOZ](#) című verseskötete.

Márciusban megkapta a Szegedért Alapítvány Művészeti Kuratóriumának díját, májusban pedig a Szegedért Emlékérmét. Az Emlékérem átadása után készült videóban azt mondta, hogy megbékélt Szegeddel, ahol mindvégig számkivetettnak és magányosnak érezte magát. A magányához azonban hozzátartozott **Ilia Mihályén** kívül **Balog József, Bakos András, Bombitz Attila, Darvasi László, Erdélyi Ágnes, Fabulya Andrea, Pataki Ferenc, Szőke Katalin, Szörényi László** és mások barátsága is.

1995. június 10-én, többszöri levélváltás után **Határ Győző** Szegedre jött, hogy személyesen is megismerkedjenek.

„Vonzrokonságuk„ jegyében kölcsönösen verset ajánlottak egymásnak:⁶

[Határ Győző: Vészkijárat;](#)

[Baka István: Üzenet Új-Huligániából.](#)⁷

A JATE Szlavisztikai Tanszéke megjelentette az **OROSZ SZIMBOLISTA KÖLTŐK** című antológiát (szerk.: Fejér Ádám, vál.: Szalma Natália), melyben I. Annyenszkij, F. Szologub, M. Kuzmin, V. Ivanov, A. Blok és A. Belij versei olvashatók Baka István fordításában. Néhány hét múlva napvilágot látott a vállalkozás második kötete: a **NYIKOLAJ GUMILJOV VERSEI**. A sorozat harmadik darabjának, **ALEKSZANDR PUSKIN** lefordíthatatlan verseinek tolmácsolása közben érte a betegség végső támadása. Bár a kiválasztott teljes anyaggal már nem birkózhatott meg, háromezer sornál is többet hagyott hátra.

Szekszárdon, az 1986-ban kapott Babits Mihály Emlékplakett után most Babits Mihály-díjjal tüntették ki. Augusztus 17-én vette át a díjat. Ez volt utolsó, élve megtett útja szeretett városába. Egy hónappal később fekete autó vitte végső nyughelyére, a szekszárdi Alsóvárosi temetőbe. Sírját annak az Augusz-családnak a kápolnája mellett jelölték ki, amellyel Liszt Ferenc közeli barátságban volt. E barátságról és Liszt Ferenc egyik szekszárdi látogatásáról Baka István szép történetet talált ki [SZEKSZÁRDI MISE](#) című kisregényében.

Költészetére legnagyobb hatást műfordító munkája mellett a komolyzene gyakorolta. Verseinek szonátaformája – saját megfogalmazása szerint – zenei hatásra alakult ki. Kedves zeneszerzői többek között Bach, Haydn, Mozart, Liszt (főleg az öregkori zongoradarabjai..), Mahler, Sosztakovics, De Falla voltak.

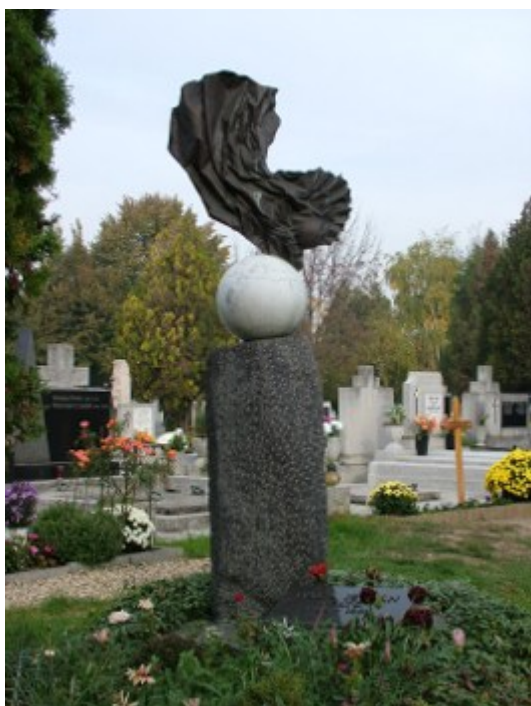
Az egy nemzedékkel előtte járó magyar írók közül Nagy Lászlót, Kormos Istvánt, Weöres Sándort, Pilinszky Jánost, Mészöly Miklóst, Szilágyi Domokost szerette...

Érdeklődése széles körű volt a kezdeti Rilke, József Attila, García Lorca, Thomas Mann, a múlt századi orosz klasszikusok, Jeszenyin majd Bulgakov csodálatától, a vámpírtörténetek és más (távol-keleti) titkos tudományok tanulmányozásán át a mai „mágikus realizmusig” (Márquez, Borges), és a 20. századi orosz líra légerekben elpusztított vagy emigrációba kényszerített költőinek fordításáig.

1996. [TÁJKÉP FOHÁSSZAL](#). A gyűjteményes kötetet még maga állította össze, s az utolsó négy ciklus kivételével maga is gépelte le. Szerette volna megérni a

kötet megjelenését, és ezért szinte versenyt futott az idővel. Erejéből, életéből a [*Csak a szavak*](#) című vers beírásáig és kinyomtatásáig futotta. A csonkán maradt kéziratköteg éppen ezekkel a sorokkal zárul:

*„jó volna lenni még talán de
mit is tegyek ha nem lehet
a szótáradba írj be s néha
lapozz föl engem és leszek”*

A síremlék Farkas Pál szobrászművész alkotása

Baka István sírja a szekszárdi temetőben

Szülvárosában 2005-ben a Babits-házban [emlékszobát](#) rendeztek be Baka István tárgyi és szellemi örökségének bemutatására, 2009-ben [iskolát neveztek el róla](#), majd 2015. augusztus 20-án Szekszárd városa [posztumusz díszpolgárává](#)

avatta.

2015 szeptemberében Baka István a [Digitális Irodalmi Akadémia](#) posztumusz tagja lett.

Baka Tünde

[Előző oldal](#)